

УДК 669.14:669.1

Г.Г. Єфіменко,
д.т.н., професор, чл.-кор. НАН України,
В.П. Самарай,
к.т.н., с.н.с., доцент кафедри міжнародної інформації та інформатики,
Київський міжнародний університет
В.А. Гнатуш,
к.т.н., с.н.с.

УКРАЇНА У СВІТОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ І СПОЖИВАННІ СТАЛІ

У статті визначені проблеми виробництва і споживання сталі в Україні і запропоновані шляхи їх подолання, запропоновано збільшення частки внутрішнього споживання сталі і відтворення роботи машинобудівних (судно-, літако-, верстато-, автобудівних і інших) галузей України.

Ключові слова: базові галузі економіки України, виробництво сталі, споживання сталі, чорна металургія, рівень промислового виробництва, рівень індустріального розвитку, економічна безпека.

Аналіз світового ринку металопродукції показує, що сталь була і в XXI столітті залишається головним конструкційним матеріалом промислового виробництва. Прогнози щодо заміни сталі на альтернативні матеріали на практиці не були реалізовані. Ці альтернативні матеріали не змогли замінити сталь ні по своїх технічних, ні по економічних показниках, ні за обсягом виробництва. Застосування таких альтернативних матеріалів розширяється тільки в областях, не зв'язаних з використанням сталі [1,2]. Це доводиться і постійним розвитком виробництва і споживання сталі.

Тому обсяги виробництва і внутрішнього споживання сталі в даний час є найбільш об'єктивним показником рівня промислового виробництва і індустріального розвитку та економічної безпеки країн світу, а чорна металургія - найважливішою базовою галуззю економіки цих країн.

Вирішення завдання європейської і світової інтеграції України і досягнення мети належати до індустріально найрозвинутіших країн світу в умовах динамічної перебудови світової економіки й глобалізації потребує розробки плану відновлення економічного потенціалу, розвитку економіки України й визначення пріоритетних галузей, вибір яких повинен ґрунтуватися на досвіді індустріальних країн та аналізі змін у нашій економіці, викликаних змінами в економічній політиці. При цьому потрібно врахувати, що йдеться не про послідовний розвиток, а насамперед, про відновлення дореформеного рівня 1990 року.

Економічне зростання всіх індустріальних країн відбувалося за рахунок стрімкого розвитку базових галузей: металургії і промисловості, що споживає метал. Тому принцип пріоритетності розвитку внутрішнього ринку споживання сталі, як необхідної передумови становлення національної економіки, виправдав себе світовим досвідом [4-6]. Важливість розвитку внутрішніх ринків споживання показали в працях відомі зарубіжні економісти – Д.Росс, Д.Робінсон, Г.Лібенстайн, Ф.Шерер, А.Маршал, М.Портер.

Враховуючи особливе значення чорної металургії для вітчизняної економіки, як в науковій літературі, так і в практико-прикладних роботах, різними авторами приділено значну увагу різним аспектам даної проблематики. Серед українських фахівців, які працюють за даною тематикою, слід назвати С.Гриценка, О. Власюка, Б. Буркинського, С. Савчука, С. Матвієнкова, В. Мазура, О. Скороход, В.Большакова, Л.Гурова, В. Власюка, В. Піковського, В. Попова, О.Сірика, О.Шаповала, І. Шелевицького, А. Голубченка, А. Пасхавера, І. Бураковського, І.Буданова та багатьох інших. В Росії найбільше цими питаннями займаються Юзов О.В., Петракова Т.М. та ін. На недостатній розвиток внутрішнього ринку споживання, як одну з найголовніших причин низької ефективності української економіки та проблемних і нерозвинутих економік інших країн зауважують українські і закордонні вчені-економісти: І.Крючкова, О.Пасхавер, О. Власюк, Б.Панасюк, С.Дорогунцов, В.Геєць, М.Швайко, І.Макаренко, Н.Гетманцева, В.Дубровський, Г.Пастернак-Тарнушенко, Ю.Пахомов, М.Якубовський, Г.Старостенко, Л.Федулова, Я.Жаліло, С.Кораблін, С.Пірожков, А.Гальчинський, В.Лановий, В.Точилін та інші [15-26].

Але і на сьогоднішній день залишається багато невирішених питань з прийняття правильних рішень побудови найоптимальнішої структури промисловості та економіки в цілому та головних їх галузей – металургії та машинобудування. Руйнація та дестабілізація найголовніших базових галузей

- чорної металургії та галузей, що споживають сталь, стала ключовим фактором посилення ряду внутрішніх ризиків, передусім пов'язаних з економічною, соціальною, фіскальною та бюджетною безпекою України.

Метою дослідження є визначення найважливіших економічних тенденцій на світових металургійних ринках сталі, проблем, перспектив, міста України в умовах сучасних змін, криз та глобалізаційних процесів. Системний аналіз нинішнього кризового стану в чорній металургії та його чинників дозволить виявити причини структурної кризи промисловості та економіки в цілому, глибокого падіння виробництва в базових галузях та розробити комплекс заходів державної політики, які дозволять їй прийняти правильний вектор подальшого розвитку, адаптуватися до нових умов і запобігти у подальшому небажаних глибоких руйнівних явищ, криз і коливань.

Згідно даних World Steel Association (WSA) виробництво сталі в світі, незважаючи на економічну кризу, з 2003 по 2011 р. збільшилось на 53,7% (табл. 1). Причому слід відмітити, що десять перших країн рейтингу виплавили за результатами 2011р. 82,9% світового обсягу сталі. Українська чорна металургія знаходиться в лідируючій першій десятці країн, хоча її наздоганяють Бразилія та Туреччина. Останні досить активно нарощують темпи виплавки сталі. Якщо Україна у 2011р. у порівнянні з 2010р. збільшила виробництво на 5,7%, то Бразилія та Туреччина, відповідно, на 6,8 і 17,0%.

Таблиця 1

Рейтинг країн, основних виробників сталі в світі, млн. т. /WSA/

№ п/п	Країна	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	Частка (2011), %
1	Китай	355,79	422,66	489,24	500,31	573,57	626,65	683,27	45,86
2	Японія	112,47	116,23	120,20	118,74	87,53	109,60	107,60	7,22
3	США	94,90	98,56	98,18	91,35	58,20	80,50	86,25	5,79
4	Індія	45,78	49,45	53,08	57,79	63,53	68,32	72,20	4,85
5	Росія	66,15	70,83	72,22	68,51	60,01	66,94	68,74	4,61
6	Південна Корея	47,82	48,46	51,37	53,63	48,57	58,36	68,47	4,60
7	Німеччина	44,52	47,22	48,55	45,83	32,67	43,83	44,29	2,97
8	Україна	38,64	40,90	42,83	37,28	29,86	33,43	35,33	2,37
9	Бразилія	31,61	30,90	33,78	33,72	26,51	32,93	35,16	2,36
10	Туреччина	20,97	23,31	25,76	26,81	25,30	29,14	34,10	2,29
	Всього 10	858,65	948,52	1035,21	1033,97	1005,75	1149,7	1235,41	82,92
11	Італія	29,35	31,62	31,99	30,59	19,85	25,75	28,66	1,92
12	Тайвань, Китай	18,94	20,00	20,45	19,88	15,87	19,76	22,66	1,52
13	Мексика	16,20	16,31	17,56	17,21	14,13	16,71	18,15	1,22
14	Франція	19,48	19,85	19,25	17,88	12,84	15,41	15,78	1,06
15	Іспанія	17,83	18,39	18,95	18,64	14,36	16,34	15,59	1,05
16	Канада	15,33	15,49	15,72	14,85	9,29	13,01	13,09	0,88
17	Іран	9,40	9,79	10,05	9,96	10,91	12,00	13,04	0,88
18	Об'єднане Королівство	13,24	13,87	14,32	13,52	10,08	9,71	9,48	0,64
19	Польща	8,34	10,01	10,63	9,73	7,13	7,99	8,79	0,59
20	Бельгія	10,42	11,63	10,69	10,67	5,64	7,97	8,11	0,54
21	Австрія	7,03	7,13	7,58	7,59	5,66	7,21	7,47	0,50
22	Нідерланди	6,92	6,37	7,37	6,85	5,19	6,65	6,94	0,47
23	Південна Африка	9,49	9,72	9,10	8,25	7,48	7,62	6,65	0,45
24	Малайзія	5,30	5,83	6,12	6,42	5,35	5,69	6,54	0,44
25	Єгипет	5,60	6,05	6,22	6,20	5,54	6,68	6,49	0,44
26	Австралія	7,76	7,88	7,90	7,63	5,25	7,30	6,40	0,43
27	Аргентина	5,38	5,53	5,39	5,54	4,01	5,14	5,66	0,38
28	Чеська Республіка	6,19	6,86	7,06	6,39	4,59	5,18	5,58	0,37
29	Саудівська Аравія	4,19	3,97	4,64	4,67	4,69	5,02	5,28	0,35

Продовження табл. 1

30	Швеція	5,72	5,47	5,67	5,16	2,80	4,85	4,87	0,33
31	Казахстан	4,45	4,20	4,78	4,25	4,15	4,22	4,70	0,32
32	Таїланд	5,16	5,21	5,47	5,21	3,65	4,15	4,40	0,30
33	Словаччина	4,49	5,09	5,08	4,49	3,75	4,58	4,24	0,28
34	Фінляндія	4,74	5,05	4,43	4,42	3,07	4,03	3,99	0,27
35	Румунія	6,28	6,26	6,34	5,04	2,76	3,72	3,83	0,26
36	Венесуела	4,91	4,86	5,02	4,23	3,81	2,21	3,07	0,21
37	Білорусь	2,03	2,32	2,41	2,59	2,42	2,53	2,61	0,18
38	Люксембург	2,19	2,80	2,86	2,58	2,14	2,55	2,56	0,17
39	Греція	2,27	2,42	2,55	2,48	2,00	1,82	1,99	0,13
40	Індонезія	3,68	3,76	3,94	3,92	3,50	3,66	1,50	0,10
	Всього 40	1111,55	1222,28	1314,76	1300,81	1207,66	1389,16	1483,53	99,56
	Загалом	1144,03	1247,12	1346,58	1329,23	1232,37	1417,26	1490,06	100,00
	Зміни, %	118,0	128,6	138,9	137,1	127,1	146,1	153,7	

Примітка: 2003р. – 100% (969,74 млн. т), о – оцінка.

В світовому рейтингу найбільших виробників сталевих продукції українська компанія «Метінвест Холдінг» знаходиться в третьому десятку (табл. 2).

Таблиця 2

Рейтинг компаній, основних виробників сталі в світі /WSA/

Компанія	Країна	2008 р.		2009 р.		2010 р.	
		Ранг	Млн. т	Ранг	Млн. т	Ранг	Млн. т
ArcelorMittal	Люксембург	1	103,3	1	77,5	1	98,2
Baosteel	Китай	3	35,4	2	31,3	2	37,0
POSCO	Південна Корея	4	34,7	3	31,1	3	35,4
Nippon Steel	Японія	2	37,5	4	26,5	4	35,0
JFE	Японія	6	33,0	5	25,8	5	31,1
Jiangsu Shagang	Китай	9	23,3	6	20,5	6	23,2
Tata Steel	Індія, Таїланд	8	24,4	7	20,5	7	23,2
US Steel	США	10	23,2	11	15,2	8	22,3
Ansteel (Anshan Steel)	Китай	17	16,0	8	20,1	9	22,1
Gerdau Group	Бразилія	13	20,4	13	14,2	10	18,7
Nucor	США	12	20,4	14	14,0	11	18,3
Северсталь	Росія	14	19,2	9	16,7	12	18,2
Wuhan	Китай	7	27,7	15	13,7	13	16,6
ThyssenKrupp	Німеччина	18	15,9	20	11,0	14	16,4
Evrast Group	Люксембург	15	17,7	10	15,3	15	16,3
Shougang	Китай	22	12,2	12	15,1	16	14,9
Riva Group	Італія	16	16,9	18	11,3	17	14,0
SAIL	Індія	21	13,7	16	13,5	18	13,6
Sumitomo	Японія	20	14,1	19	11,0	19	13,3
Huudai	Японія	30	9,9	26	8,4	20	12,9
China Steel	Китай	26	11,0	24	8,9	21	12,7
Новолипецький МК	Росія	24	11,3	21	10,9	22	11,9
Магнітогорський МК	Росія	23	12,0	23	9,6	23	11,4
IMIDRO	Іран	28	10,0	22	10,6	24	11,4
Techint	Люксембург	27	10,4	29	6,9	25	8,8
Метінвест Холдінг	Україна	34	8,2	28	7,4	26	8,7
Kobe Steel	Японія	36	8,1	32	5,9	27	7,6
Celsa	Іспанія	35	8,2	27	7,8	28	7,4
Voestalpine	Австрія	43	6,8	36	5,5	29	7,3
USIMINAS	Бразилія	37	8,0	33	5,6	30	7,3
Виробництво сталі, млн. т			612,9		491,8		595,2
Частка від світового виробництва сталі, %			46,1		39,9		42,0

За результатами 2010 р. ця компанія зайняла 26 місце, поліпшивши свої показники проти 2008 (34 місце) та 2009р. (28 місце). Трійку лідерів світового сталевиробництва, як в 2009р., так і в 2010 р. складають ArcelorMittal, Baosteel і POSCO. На ці три компанії припадає 11-12% світової виплавки сталі. Проте потрібно відмітити, що серед десяти країн, найбільших виробників сталі, тільки Україна, Росія та Індія використовують технологічно відсталий і економічно не вигідний мартенівський процес для виплавки сталі (табл. 3). При чому якщо в Індії частка мартенівської сталі в 2010р. складала 1,5%, в Росії – 9,8%, то в Україні – 26,2%. Крім того, Україна серед десяти лідерів має найменшу частку найбільш прогресивного виробництва сталі з використанням машин безперервного розливання сталі (МБРС) – 53,8% в 2010р. В той час як Бразилія 96,6% сталі отримую через МБРС, а Туреччина – 100%.

Таблиця 3

Технологічна структура виробництва сталі основними країнами-виробниками, % /WSA/

Рейтинг виробника сталі в 2011р.	Країна	Рік	Конвертер	Електрична піч	Мартенівська піч	МБРС
1	Китай	2005	88,1	11,7	0,0	97,0
		2010	90,2	9,8	0,0	97,9
2	Японія	2005	74,4	25,6	0,0	97,7
		2010	78,2	21,8	0,0	98,2
3	США	2005	45,0	55,0	0,0	96,8
		2010	38,7	61,3	0,0	97,4
4	Індія	2005	43,7	54,1	2,2	71,6
		2010	38,1	60,5	1,5	69,5
5	Росія	2005	61,6	16,3	22,1	54,0
		2010	63,4	26,9	9,8	80,7
6	Південна Корея	2005	55,9	44,1	0,0	98,1
		2010	58,4	41,6	0,0	98,0
7	Німеччина	2005	69,3	30,7	0,0	96,4
		2010	69,8	30,2	0,0	96,7
8	Україна	2005	49,9	9,8	40,2	44,8
		2010	69,3	4,5	26,2	53,8
9	Бразилія	2005	76,1	22,0	0,0	92,4
		2010	74,7	23,7	0,0	96,6
10	Туреччина	2005	29,2	70,8	0,0	100,0
		2010	28,3	71,7	0,0	100,0

Примітка: МБРС – машина безперервного розливання сталі

Таким чином у виробництві сталі в Україні істотну частину займає енергоємне і морально застаріле мартенівське виробництво і економічно не вигідне розливання сталі в зливки, що значно знижує техніко-економічні показники сталеплавильного виробництва. Одночасно ситуація ускладнюється цінами на енергоносії і сировину, що динамічно ростуть і що робить даний переділ все більш нерентабельним. Для поліпшення показників техніко-економічного рівня сталеплавильного виробництва українські металургійні комбінати реалізують бізнес-проекти, направлені на зниження частки мартенівського виробництва і, відповідно збільшення частки конвертерної і електросталі з подальшим її розливанням на МБЛЗ.

Потрібно відмітити, що в Україні, як і в інших країнах СНД на початку 90-х років ХХ століття відбулися принципові зміни систем управління промисловим виробництвом і всією економікою. Це викликало важку економічну кризу, наслідки якої не подолані дотепер. СРСР був найкрупнішим виробником сталі в світі і вже до 1980 р., не дивлячись на післявоєнні труднощі, виробляв 148 млн. т. сталі, а до 1988 р. збільшив її виплавку до 163 млн. т. Обсяги виробництва сталі в СРСР, Росії і Україні в 1980-1990рр. майже не змінювалися. Перехід на початку 90-х років ХХ століття до нової економічної системи і фактична ліквідація державного управління економікою привели до зниження виробництва сталі в 1990-1995 рр.: в СРСР - з 154,4 до 79,1 млн. т, в Росії - з 89,6 до 51,1 млн. т і в Україні - з 52,6 до 22,1 млн. т. (табл. 4). У подальшому темпи виплавки сталі в країнах СНД дещо стабілізувались і почали зростати. Проте економічна криза 2008-2009 років призвела до зменшення

виробництва сталі. В 2010-2011 роках ситуація в Росії та Україні певною мірою вирівнялась, хоча показники виробництва сталі не перевищили рівні 2008р. Тобто у 2011р. Україна виплавляла кількість сталі що відповідає 65,7% показника 1980р., а Росія – 81,4%.

Таблиця 4

Динаміки виробництва сталі в країнах перехідної економіки та таких, що розвиваються, в 1980-2011рр. /WSA/

Країна	Показник	Роки								
		1980	1990	1995	2000	2007	2008	2009	2010	2011
СРСР-СНД	Обсяг, млн. т	148,0	154,4	79,1	99,0	124,2	114,3	97,6	108,2	112,4
	Зміни, %	100,0	104,3	53,4	66,9	83,9	77,2	65,9	73,1	75,9
Росія	Обсяг, млн. т	84,4	89,6	51,1	56,6	72,2	68,5	60,0	66,9	68,7
	Зміни, %	100,0	106,2	60,5	67,1	85,5	81,2	71,1	79,3	81,4
Україна	Обсяг, млн. т	53,7	52,6	22,1	31,2	42,8	37,3	29,9	33,4	35,3
	Зміни, %	100,0	98,0	41,2	58,1	79,7	69,5	55,7	62,2	65,7
Китай	Обсяг, млн. т	37,1	66,3	93,0	125,7	489,2	500,3	573,6	626,7	683,3
	Зміни, %	100,0	178,7	250,7	338,8	1318,6	1348,5	1546,1	1689,2	1841,8
Південна Корея	Обсяг, млн. т	8,5	23,1	36,7	43,0	51,4	53,6	48,6	58,4	68,5
	Зміни, %	100,0	271,8	431,8	505,9	604,7	630,6	571,8	687,1	805,9
Індія	Обсяг, млн. т	9,5	15,0	22,0	26,9	53,5	57,8	63,5	68,3	72,2
	Зміни, %	100,0	157,9	231,6	283,2	563,2	608,4	668,4	718,9	760,0
Бразилія	Обсяг, млн. т	15,4	20,6	25,1	27,7	33,8	33,7	26,5	32,9	35,2
	Зміни, %	100,0	133,8	163,0	179,9	219,5	218,8	172,1	213,6	228,6

Наразі чорна металургія таких країн, як Китай, Південна Корея, Індія та Бразилія з 80-х років ХХ століття по цей час стабільно збільшувала виробництво сталі. Так, Китай у 2011р. виплавив сталі в 18,4 рази більше, ніж у 1980р., Південна Корея, відповідно, у 8,1 рази, Індія – у 7,6 рази, а Бразилія – у 2,3 рази. Чим же обумовлена «платова» ситуація в українській чорній металургії? **По-перше**, це відсутність у менеджменту держави адекватної промислової політики, яка б забезпечувала модернізацію технологій та обладнання, а також розширення номенклатури продукції чорної металургії [10]. **По-друге**, відсутність стимулювання збільшення внутрішнього споживання сталевих продукції, шляхом розвитку відповідних судно-, літако-, верстатно-, авто- і інших машинобудівних галузей. **По-третє**, відсутність стимулювання розвитку металургійної науки, в тому числі в напрямку створення нових сплавів.

Згідно прогнозу WSA світове споживання сталевих продукції в 2012 р. збільшиться на 4,0% і досягне 1422,2 млн. т (табл. 5).

Таблиця 5

Споживання сталі в світі (досягнуте і прогноз) /WSA/

Регіон	Показник	Роки					
		2008	2009	2010	2011 о	2012 п	2013 п
Азія і Океанія	Обсяг, млн. т	709,0	762,8	833,6	895,5	928,6	966,0
	Зміни, %	100,0	107,6	117,6	126,3	131,0	136,2
ЄС-27	Обсяг, млн. т	181,3	117,2	144,8	152,8	150,9	155,8
	Зміни, %	100,0	64,6	79,9	84,3	83,2	85,9
НАФТА	Обсяг, млн. т	129,0	82,7	110,3	121,2	127,5	134,0
	Зміни, %	100,0	64,1	85,5	94,0	98,8	103,9
СНД	Обсяг, млн. т	48,9	35,8	48,5	54,0	56,2	59,1
	Зміни, %	100,0	73,2	99,2	110,4	114,9	120,9
Середня Азія	Обсяг, млн. т	43,1	42,2	45,3	48,1	49,8	53,0
	Зміни, %	100,0	97,9	105,1	111,6	115,5	123,0
Центральна і Південна Америка	Обсяг, млн. т	44,3	34,1	45,8	46,0	49,1	52,5
	Зміни, %	100,0	77,0	103,4	103,8	110,8	118,5
Європа інша	Обсяг, млн. т	25,3	23,9	29,6	33,0	35,0	37,2
	Зміни, %	100,0	94,5	117,0	130,4	138,3	147,0
Африка	Обсяг, млн. т	26,2	26,6	25,9	22,7	25,1	28,2
	Зміни, %	100,0	101,5	98,9	86,6	95,8	107,6
Світ всього		1207,1	1125,3	1283,8	1373,3	1422,2	1485,8
Зміни, %		100,0	93,2	106,4	113,8	117,8	123,1

Примітки: 0 – оцінка, п – прогноз.

Такий прогноз свідчить про певне гальмування темпів зростання споживання сталі проти 2011р. внаслідок економічного спаду. Минулого року зростання споживання сталі становило 7,4%. Очікується, що у 2013 р. споживання сталі в світі збільшиться на 5,3%.

В регіональному розрізі темпи споживання сталевих продукції суттєво різняться. В Азійському регіоні, який найбільше виробляє та споживає сталі, у 2012 р. очікуваний ріст споживання складе 4,7% або 31,0% проти 2008 р. Стимулом такого зростання є розвиток транспортної та будівельної галузей. В позитивному аспекті оцінюється ситуація з споживанням сталі в і країнах СНД. Згідно прогнозу у 2012 р. зростання споживання в цьому регіоні складе 4,5% проти попереднього року або 14,9% проти 2008 р. В той же час вважаємо за потрібне акцентувати на тому, що подальший гармонійний розвиток чорної металургії України неможливий без суттєвого переорієнтування продажу сталевих металопродукції з експорту на внутрішній ринок.

На жаль, впродовж січня-квітня 2012р., внаслідок зменшення попиту на українській сталевий прокат, за обсягом виробництва сталі Україна опустилась в рейтингу WSA з восьмого на десяте місце (10,50 млн. т.). Її випередили Туреччина (11,91 млн. т.) та Бразилія (11,75 млн. т.). Впритул за Україною на 11 місці рейтингу знаходиться Італія, яка виплавилла 9,80 млн. т.

Висновки:

1. Чорна металургія є найбільшою базовою галуззю промисловості і, загалом, економіки України, стан і динаміка якої суттєво впливають на рівень соціально-економічного розвитку держави.

2. Завдяки значному впливу сектору чорної металургії на національну економіку і соціальний розвиток регіонів, проблеми його функціонування неминуче трансформуються в макроекономічні.

3. Фінансово-економічна криза актуалізувала і розвинула ряд негативних тенденцій в галузі, а саме зростання в структурі експорту української металопродукції частки низько-технологічної продукції, зростання експортоорієнтованості галузі, зупинка модернізації виробничих фондів, погіршення рентабельності діяльності.

4. Вітчизняна металургія, будучи залежною від зовнішніх чинників, чітко слідує за глобальним трендом. Світова чорна металургія наразі знаходиться в досить важкому стані, хоча є підстави говорити про досягнення «дна» спаду на рівні 80 % від обсягів виробництва пікового періоду (I півріччя 2008 р.).

5. Різке погіршення умов зовнішньої торгівлі, звуження внутрішніх ринків, зростаюча хвиля протекціонізму та обмеження доступу до «довгих» фінансових ресурсів стали чинниками різкого погіршення стану галузі.

6. З огляду на вищезначене ми можемо дійти висновку, що головним стратегічним завданням для економіки України є відродження базових металоспоживаючих галузей промисловості й підвищення питомого споживання сталі (ПСС) на внутрішньому ринку України з 350 кг/люд. (2009 р.) до мінімально необхідного рівня 400-800 кг/люд. Це надасть можливість гармонійно розвивати і металургію, і всі галузі машинобудування і більш високотехнологічні галузі економіки і таким чином якнайшвидше вирішити завдання європейської і світової інтеграції та досягнути мети належати до індустріально найрозвинутіших країн світу. Подальший гармонійний розвиток чорної металургії України неможливий без суттєвого переорієнтування продажу сталевих металопродукції з експорту на внутрішній ринок.

7. Можемо прогнозувати, що відновлення виробництва і, особливо, споживання сталі до рівнів 1990 року і, навіть, 2007 року буде тривалим і стане можливим лише завдяки вирішенню ключових проблем галузей, активізації внутрішнього ринку споживання сталі та гармонізації співвідношення металургії і галузей, що споживають сталь, тобто гармонізації між експортом напівфабрикатів із сирової сталі та внутрішнім споживанням сталі для виготовлення високотехнологічної готової продукції.

8. Для підтримки галузі уряду необхідно прийняти комплекс заходів регуляторного характеру та розширити внутрішній ринок споживання сталі.

9. Дослідження у даному напрямку слід продовжувати з урахуванням нових фактів, процесів та тенденцій в українській і світовій чорній металургії і на ринках споживання сталі.

Література

1. Ефименко Г.Г. Сталь и альтернативные материалы: анализ и прогноз / Г.Г. Ефименко, И.Г. Михеева и др. – Днепропетровск: издательство ДметИ, 1997. – 389 с.
2. Ефименко Г.Г. Сталь на рубеже столетий / Г.Г. Ефименко и др. – М. : МИСиС, 2001. – 256 с.
3. Ефименко Г.Г. Анализ развития производства стали в мире и задачи черной металлургии

- України/ Г.Г. Ефименко, В.П. Самарай, В.А. Клименко // *Металл и литье Украины*. – 2007. – №11/12. – С.9–14.
4. Ефименко Г.Г. Анализ развития потребления стали в мире и задачи черной металлургии Украины / Г.Г. Ефименко, В.П. Самарай, В.А. Клименко // *Металл и литье Украины*. – 2008. – №7–8. – С.3–16.
 5. О неотложных задачах развития черной металлургии как главной базовой отрасли экономики Украины. Сообщение 1 / Г.Г. Ефименко, В.П. Самарай, В.Н. Нещадим и др // *Металл и литье Украины*. – 2010. – №3. – С.3–8.
 6. О неотложных задачах развития чёрной металлургии как главной базовой отрасли экономики Украины. Сообщение 3/ Ефименко Г.Г., Самарай В.П., Нещадим В.Н., Цымбал М.И. и др. // *Металл и литье Украины*. – 2010. – №5. – С. 3–9
 7. Майорченко В. Роль черной металлургии в развитии экономики Украины / В. Майорченко, В. Калюжный, А. Калюжный // *Економіст*. – 2007. – № 7. – С.16–23.
 8. Шевелев Л.Н. Тенденции развития мирового рынка стали в 2009 г./ Л.Н. Шевелев // *Сталь*. –2010. – № 3. – С.104–109.
 9. Большаков В.И. Состояние и перспективы развития черной металлургии Украины на основе энергосберегающих технологий / В.И. Большаков, Л.Г. Тубольцев // *Металлургия и горнорудная промышленность*. – 2006. – № 2. – С.1–5.
 10. Гуров В.М. Стальной сектор України. Час менеджерів / В.М. Гуров, В.С. Власюк, А.Ф.Гриньов // *Металлургическая и горнорудная промышленность*. – 2008. – № 6. – С. 1–7
 11. В чёрной металлургии Центральной Европы// *Новости чёрной металлургии за рубежом*. – 2010. – №6. – С.91–94
 12. Харахулах В. Инновационная модель развития ГМК Украины: инвестиции, модернизация, энерго- и ресурсосбережение / В. Харахулах, В. Лесовой, Д. Дюдкин // *Прогресивні технології у металургії сталі: XXI сторіччя / Донецьк. нац. техн. ун-т. – Донецьк, 2007. – С.7–12.*
 13. Мазур В. Конкурентные позиции предприятий горно-металлургического комплекса Украины / В. Мазур, А. Скороход // *Экономика Украины*. – 2009. – № 3. – С. 4–18.
 14. *Металлургическое машиностроение: анализ // Машиностроение Украины*. – 2009. – № 19. – С. 33–15.
 15. Геєць В.М. Посткризові перспективи та проблеми розвитку економіки України й Росії (макроекономічний аспект) / В.М. Геєць // *Фінанси України*. – 2011. – № 3. – С. 3–18.
 16. Грищенко С.Г. Состояние мировой металлургии в новых реалиях экономического кризиса (по материалам 66 сессии Комитета по стали организации экономического сотрудничества и развития, Париж, июнь 2009 года) / С.Г. Грищенко // *Металлург. и горнорудная пром-сть*. – 2009. – № 4. – С.1–17.
 17. Грищенко С.Г. Состояние мировой металлургии в новых реалиях экономического кризиса (по материалам 67 сессии Комитета по стали Организации экономического сотрудничества и развития, Париж, 10-11 декабря 2009 года) / С.Г. Грищенко, В.С. Власюк // *Металлург. и горнорудная пром-сть*. – 2010. – № 1. – С.4–5.
 18. Швайка М. Світова фінансова криза та шляхи її подолання / М. Швайка, А. Пельо // *Віче*. – 2011. – № 6. – С. 29–32.
 19. Кириченко О.А. Антикризова інвестиційна політика України / О.А. Кириченко, О.І. Харченко // *Актуальні проблеми економіки*. – 2010. – № 1. – С. 64–74.
 20. Грищенко С.Г. Украинская металлургия в 2008 году: успешный старт, кризис и его преодоление / С.Г. Грищенко// *Металлургическая и горнорудная промышленность*. – 2009. –№ 2. – С. 1–5.
 21. Гуров Л.М. Ситуация в горно-металлургической промышленности России в условиях финансово-экономического кризиса / Л.М. Гурова, А.С. Конгауров // *Сталь*. – 2009. – № 11. – С. 93–96.
 22. Бурлака В.Г. Структурні складові конкурентоспроможності промисловості України в умовах світової фінансової кризи / В.Г. Бурлака // *Актуальні проблеми економіки*. – 2011. – № 7. – С. 68–74.
 23. Шумська С.С. Непараметричний метод сигнальних оцінок попередження економічної кризи в Україні / С.С. Шумська, І.І. Серпак // *Актуальні проблеми економіки*. – 2010. – № 12. – С. 205–214.
 24. Крючкова І.В. Вплив фінансово-економічної кризи на інвестиційну діяльність в Україні / І.В. Крючкова, Р.В. Попельнюхов // *Фінанси України*. – 2010. – № 8. – С. 15–23.
 25. Юзов О.В., Петракова Т.М. Экономические показатели чёрной металлургии

- России до и во время финансового кризиса // Сталь. – 2010. – №1. – С.105–110.
26. Буданов И. Проблемы черной металлургии / И. Буданов // Экономист. – 2007. – № 3. – С.26–37.
27. Хасбулатов, Р.И. Мировая экономика: в 2 т. / Р.И. Хасбулатов. – М. : Экономика, 2001. – Т. 2 : Теория, принципы, политика. – 675 с.

The paper identifies the main problems of production and consumption of steel in Ukraine and suggested the main ways of overcoming them, also suggested an increase in the share of domestic consumption of steel and restoration of the ship, aircraft, machine-building branches in Ukraine.

Keywords: basic sectors of Ukrainian economy, the production of steel, steel consumption, steel, industrial production, the level of industrial development, economic security

В статье определены основные проблемы производства и потребления стали в Украине и предложены главные пути их преодоления, предложено увеличение доли внутреннего потребления стали и восстановление работы судостроительной, авиационной, машиностроительных отраслей Украины.

Ключевые слова: базовые отрасли экономики Украины, производство стали, потребление стали, черная металлургия, уровень промышленного производства, уровень индустриального развития, экономическая безопасность

УДК 330.1:339.9

О.М. Матусова,

*к.е.н., завідувач кафедри міжнародних економічних відносин,
Київський міжнародний університет*

Д.В. Перчеклій,

*студент 4-го курсу спеціальності міжнародні економі відносини,
Київський міжнародний університет*

ІНОЗЕМНЕ ІНВЕСТУВАННЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ КНР

У статті досліджуються основні кроки китайського уряду щодо залучення прямих іноземних інвестицій після початку реформ у 1978 р. Також розглядається практика створення та функціонування спеціальних економічних зон на території КНР. Визначений вплив створення вільних економічних зон на динаміку надходження прямих іноземних інвестицій.

Ключові слова: прями іноземні інвестиції, спеціальна економічна зона, інвестор, ринок, нерухомість, зона обробки давальницької сировини, зона технічного і економічного розвитку.

Більш ніж десятиріччя Китай був світовим лідером з прямого іноземного інвестування (ПІ). ПІ почали надходити до Китаю після 1992 року, а щорічний обсяг починаючи з 1996 року був більший ніж 40 мільярдів доларів. Обсяг ПІ неухильно зростає, і в 2004-2005 роках обсяги досягли 63 мільярдів доларів. На сьогоднішній день такий обсяг є найбільшим у світі і він залишається незмінним, незважаючи на значні коливання в азійській і світовій економіках. На Китай припадає близько третини від загального обсягу ПІ країн з перехідною економікою. Немає сумнівів, що мережі глобального виробництва створені ПІ в Китаї будуть і надалі відігравати важливу роль у світовій економіці.

Вивчення засад цієї проблематики присвячені праці таких вчених як Ілларіонов А.М., Михеев В.П., Бергер Я.С., Кирилов С.С., Девягов А.Р., Крушинський А.С., Нагорний А.Т., Арабов П.М., Акімова Г.П., Кондрашова Л.И., Ше Нін та ін. Вони визначають фактори поєднання ринкової економіки з плановою і дешевою робочою силою основними перевагами КНР під час запровадження реформ і залучення прямих іноземних інвестицій.

Мета статті – узагальнити основні аспекти залучення прямих іноземних інвестицій в економіку КНР, їх вплив на зростання економіки; розкрити вплив створення спеціальних економічних зон на економіку КНР. Відповідно до мети в статті визначені такі завдання: